

Alleen een systeemhervorming kan de sociale zekerheid duurzaam maken

Marc De Vos

Directeur

Itinera Institute

Iedereen kent het verhaal van het scheepsorkest van de Titanic, dat met de moed der wanhoop bleef verder spelen terwijl het cruiseschip reddeloos wegzong. Deze week kregen we een zuiver staaltje Titanic-politiek gepresenteerd. CD&V, VLD en Sp.a rolden over elkaar met voorstellen om de rusthuisfacturen minder door onderhoudsplichtige kinderen en meer door de gemeenschap te laten betalen. Hoera: nog een nieuwe tak voor de sociale zekerheid! Een paar dagen later kwam echter de ontvullende vaststelling dat de hele sociale zekerheid op drijfzand berust.

Amper een maand nadat het IMF al de noodklok luidde over de staat van de Belgische huishouding, komt de Hoge Raad van Financiën met een echte mokerslag. De overheidsfinanciën ontsporen in sneltreinvaart. Beleidszwakte in het verleden en crisis in het heden zetten voor jaren een domper op de begroting. De staatsschuld stijgt alweer naar bijna 100% van het bruto binnenlands product (BBP). Als we niet opnieuw de schuldschuldspiraal van de jaren 1980 willen induiken, moeten we saneren. En dan nog zal, mits een betere conjunctuur, het begrotingsevenwicht pas rond 2013 of 2015 bereikt worden.

We staan dus voor de terugkeer van besparingspolitiek, ook al zullen we daar in deze pre-electurale tijd nog niet veel over vernemen. Maar de uitdaging gaat veel dieper en verder dan de broeksriem. De harde begrotingsrealiteit betekent niets minder dan het doodsvonniss voor de voorbereiding van de vergrijzing in ons

Alleen een systeemhervorming kan de sociale zekerheid duurzaam maken

land. De publieke opinie wordt hier al jaren in slaap gewiegd met slogans als het Zilverfonds. De hoeksteen van die hele strategie is een spaartraject waarbij de hoge Belgische staatsschuld wordt afgebouwd, zodat de overheid geld kan vrijmaken en reserveren voor de vergrijzing. Daarvoor moeten we systematisch overschotten halen, om de staatsschuld tegen 2014 tot 60% van het BBP te brengen. In plaats daarvan krijgen we dus tekorten en een staatsschuld van tegen de 100%. Hallo Brussel?

We lopen vandaag al 20 miljard euro achter in de budgettaire voorbereiding van de vergrijzing. De komende jaren zal de rekening dus verder oplopen. En dan zijn er de al even noodzakelijke beleidsdoelstellingen, zoals langer werken. Daarvoor hadden we dat andere tovermiddel: het Generatiepact uit 2005. Welnu, vandaag zijn er meer bruggepensioneerden dan toen. Tussen de 55 en 65 jaar werkt tweederden van de bevolking nog altijd niet. En met de huidige tewerkstellingscrisis is elke hoop op snel beterschap ijdel.

Laten we dus met z'n allen wakker worden. Het is "game over" met de voorbereiding van de vergrijzing. Onze sociale zekerheid is niet duurzaam, punt uit. Vandaag zitten we al op ons tandvlees, met lage pensioenen en een onbetaalbare gezondheidszorg. Als we niet grondig hervormen, gaan we in de komende jaren richting faillissement. De begroting moet

bewaakt en hersteld worden, zoveel is duidelijk. Maar begroting alleen kan ons niet redden. We hebben een systeemhervorming nodig om een systeemcrisis te vermijden.

“

*Onze sociale
zekerheid is niet
duurzaam. We
hebben een
systeemhervorming
nodig om een
systeemcrisis te
vermijden*

”

sparpot geven die het pensioen aanvult.

Ziehier dus een ruwe blauwdruk voor een nieuw ontslagrecht. Voor elke werknemer wordt een loopbaanrekening aangelegd waarin werkgever en werknemer bijdragen storten. De loopbaanrekening volgt de werknemer als een rugzak doorheen de carrière. Bij ontslag kan de loopbaanrekening aangesproken of bijgestort worden voor de twee pijlers van het ontslag: inkomensuitkering en ondersteuning voor nieuwe tewerkstelling. De verdeling van de bijdragen over de twee pijlers wordt wettelijk geregeld, maar de besteding ervan kan variëren. De dekking voor inkomensuitkering moet

Hoe kunnen we dat nu concreet realiseren? Ontslag is maar één van die gebeurtenissen of keuzes die carrière van mensen vorm geven. Er zijn er ook andere, zoals kinderen, ziekte, ouderenzorg, zelf ouder worden, een nieuwe opleiding, een sabbatperiode en zo meer. Ideaal is een vehikel dat een raamwerk biedt om al deze gebeurtenissen op te vangen en te begeleiden. Dat kan onder de vorm van een loopbaanrekening die doorlopend wordt gefinancierd en die wordt aangesproken wanneer de nood zich aandient, ook ingeval van ontslag. Op het einde van de carrière kan het restbedrag een mooie spaarpot geven die het pensioen aanvult.

Alleen een systeemhervorming kan de sociale zekerheid duurzaam maken

we al op ons tandvlees, met lage pensioenen en een onbetaalbare gezondheidszorg. Als we niet grondig hervormen, gaan we in de komende jaren richting faillissement. De begroting moet bewaakt en hersteld worden, zoveel is duidelijk. Maar begroting alleen kan ons niet redden. We hebben een systeemhervorming nodig om een systeemcrisis te vermijden.

De mondiale Grote Crisis die we nu beleven, is een kantelmoment in de sociaaleconomische geschiedenis van ons land. Als we blijven verstarren in het conservatisme en negationisme van de afgelopen jaren, dan begraven we de sociale zekerheid en ondermijnen we toekomstige welvaart voor onszelf en voor de volgende generatie. Dan wachten ons jaren van budgettaire strijd en geleidelijk verval. Maar als we de moed en eendracht tot verandering kunnen vinden, dan is deze crisisperiode een gouden kans voor een nieuwe visie. Dan kunnen de machines van welvaartscreatie en sociale bescherming beter de crisis uitkomen dan ze er zijn ingegaan.

Er is dus acute nood aan een nieuwe en brede maatschappelijke consensus over ons sociaaleconomisch model. Geen huisjes mogen daarbij heilig zijn. We zullen het moeten hebben over beter belasten, over efficiënter

besturen, over een andere organisatie van gezondheidszorg, over langer en anders werken, enzovoort. De marsrichtingen zijn bekend en andere landen lopen voorop. We zijn niet genetisch gepredestineerd om achterop te hinken. We hebben het vermogen tot verandering. We moeten beseffen dat de speeltijd voorbij is, maar tegelijkertijd weten dat de toekomst ons nog ongekende groeikansen zal bieden. We moeten en kunnen die kansen beter grijpen dan in het verleden.

Maar we hebben allemaal een trap onder de kont nodig. Want de verandering die ons zal redden en de volgende generatie een toekomst zal bieden, zal algemeen en ook cultureel zijn. We leven boven onze stand. We spelen misschien niet in het orkest, maar we zitten wel met z'n allen op de Titanic.

Marc De Vos

Directeur van het Itinera Institute
Docent UGent

Column in De Standaard van 27 maart 2009

Onafhankelijke denktank en doetank voor duurzame economische groei en sociale bescherming.
"Think-tank" et "do-tank" indépendant pour une croissance économique et une protection sociale durables.

Itinera Institute VZW-ASBL

Boulevard Leopold II Laan 184d - B-1080 Brussel - Bruxelles

T +32 2 412 02 62 - F +32 2 412 02 69

info@itinerainstitute.org www.itinerainstitute.org